

Toiminnanjohtaja Pauliina Arola
Crisis Management Initiative

Lokalisaation aikakausi? Globaalin kansalaistoiminnan tila ja tulevaisuus

Kansainvälinen kansalaistoiminta ei ole uusi keksintö. Globalisaation myötä kansalaistoiminta on kuitenkin kansainvälistynyt aivan uudella tavalla. Läntisissä maissa käynnistynyt kansalaistoiminta on saanut jalansijaa etelän kehittyvissä maissa ja etelän kansalaisliikkeiden ja toimintaryhmien ääni on kuulunut kansainvälisillä foorumeilla uudella tavalla. Kansalaisliikkeiden ja – järjestöjen sisällä toimintatavat ja toiminnan foorumit eivät kunnioita kansallisia rajoja. Maailman näyttäytyy yhä enemmän kylänä.

Globalisaatio on osaltaan ollut luomassa uutta poikki- tai ylikansallisen yhteiskunnallisen toiminnan muotoa, joka on hankalasti minkään yksittäisten toimijoiden ohjattavissa. Kyseessä ei ole enää valtiollisten toimijoiden, tai edes muiden valtioista riippumattomien toimijoiden välinen kansainvälisyys, vaan valtioista ja muista ohjatuista struktuureista ainakin osin irronnut globaalisuus. Tämä kehityskulku näkyy mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla, jossa puhutaan jatkuvasti yhä enemmän kansainvälisistä suhteista – valtiot verkostoituvat suhteessa vaikutusvaltaiseen globaaliin yritys-elämään ja etsivät kumppanuuksia kansalaisyhteiskunnasta. Samalla globaalien ongelmien ratkaisuun tarvitaan yhä enemmän ei-valtiollisia voimia, joilla on käytettävissään sellaisia vaikuttamisen ja viestinnän välineitä, joita valtioilla ei ole käytettävissään.

Globalisaation myötä on kansainväliseen yhteisöön kehittynyt uusi vuorovaikutusjärjestelmä. Siinä poikkikansalliset kansalaisjärjestöt ovat toimijoina itsenäisiä ja niiden tavoitteilla ja toiminnalla on merkitystä kansainvälisten prosessien lopputuloksille. Samalla tavalla kansainvälisesti verkottuneiden paikallisten kansalaisjärjestöjen yhteiskunnallinen merkitys on kasvanut. Ne voivat osoittaa ”lihaksensa” ympäristönsuojeluun tähtäävässä maa-kiistassa tai tunnistuen konfliktin alkusoiton signaloimalla niitä heikkoja viestejä kansainvälisiin verkostoihinsa, joita perusdiplomatia ei ole vielä kyennyt tunnistamaan. Kansalaisliikkeet eivät määrää kansainvälisen talouden kehityksen suuntaa tai kansainvälisen yhteisön prosessien lopputuloksia, mutta voivat uuden vuorovaikutusjärjestelmän puitteissa vaikuttaa näihin aiempaa enemmän. Ne ovat kyenneet kytkeytymään aiempaa enemmän omiin vastinpareihinsa muissa yhteiskunnissa ja voivat näin osaltaan virittää innovatiivisuutta ja kykyä ratkoa globaaleja ongelmia yhdessä.

Todistamme siis aivan uudella tavalla kansainvälisen kansalaisyhteiskunnan syntyä. Kehityskulku kohti kansainvälisesti verkottunutta globaalia kansalaisyhteiskuntaa ei ole kuitenkaan mutkaton. Vaikka useimmilla on käsitys siitä, että todistamme merkittävää laadullista muutosta kansalaistoimijoiden verkottuessa aiempaa tiiviimmin, on kehityskulkua mahdotonta kuvata harmonisena ja yhdensuuntaisena. Kuten aina, todellisuus on täynnä kiistoja ja monensuuntaisuutta.

Kiistat kansalaistoiminnan sisällä näkyvät mm. siinä keskustelussa, jota kansalaistoimijat ovat käyneet Maailman Sosiaalifoorumi-prosessista. Sosiaalifoorumille on mieluusti, myös lehdistössä, annettu tehtävää kansalaisyhteiskunnan globaalina äänitorvena. Sosiaalifoorumin organisoijat ovat kuitenkin mielestäni viisaasti korostaneet hankkeen prosessiluonnetta ja vapaan

organisoitumisen näköaloja. On huomattavaa, että kansalaisyhteiskunnan enemmistöt ovat Sosiaalifoorumiprosessin ulkopuolella. Heidän säikeensä ulottuvat kehittyvän globaalien kansalaisyhteiskunnan ytimiin, mutta jäävät Sosiaalifoorumiprosessin ulkopuolelle.

Kansainvälinen kehitysmaiden velkojen anteeksiantamiseen tähtäävä Jubilee 2000 –kampanja on hyvä esimerkki syntymässä olevan globaalien kansalaisyhteiskunnan uusista metodeista. Vahvasti verkottunut, ruohonjuuritasolta ponnistava, kirkkoja, ammattiyhdistysliikettä ja kehitysmaatoimijoita koonnut liike saavutti vahvan julkisen profiilin ja kyvykkyyden tehdä yhteistyötä poliittisten päätöksentekijöiden kanssa. Vaikka työ kehitysmaiden velkojen anteeksiantamiseksi on vielä kesken, on selvää, että vahvasti verkottunut, ratkaisukeskeinen Jubilee-liike on merkittävässä määrin vaikuttanut kaikkein köyhimpien kehitysmaiden tilaan ja tulevaisuuteen. Jubilee-liike on erinomainen esimerkki siitä miten kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat osaltaan olla mukana globalisaationhallinnassa.

Syntymässä olevaa globaalia kansalaisyhteiskuntaa on aseteltu globalisaatiokriittiseen muottiin. Raimo Väyrynen on määritellyt globalisaatiokritiikin tyyppejä. Moraalisessa globalisaatiokritiikissä huomio keskittyy globalisaation yhteiskunnallisia perusarvoja kuluttavaan luonteeseen. Kritiikin mukaan globalisaatio johtaa maalliseen ja rationaaliseen yhteiskuntaan, jossa uskonnolliset ja kulttuuriset arvot jäävät mammonan jalkoihin. Tätä kritiikkiä kuulemme erityisesti islamilaisen älymystön taholta. Sosiaalinen ja poliittinen kritiikki puolestaan kommentoi globalisaation yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kielteiseksi yhteiskunnalliseksi vaikutuksiksi nostetaan usein mm. alueellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden kasvu, ihmisoikeuksien tallominen ja hyvinvointiyhteiskunnan palvelutarjonnan supistaminen.

Vapaakauppaa ja kehityspolitiikkaa edistävät järjestöt ovat puolestaan usein ympäristökritiikin kohteena. Esteettömän vapaakaupan pelataan ohittavan ympäristönäkökohdat. Kapitalismikritiikki puolestaan näkee kapitalismin ensisijaisena ongelmana ja globalisaation kapitalismin tämänhetkisenä ilmenemismuotoja. Tällaiset toimijat arvostelevat yleensä amerikkalaista elämäntapaa ja amerikkalaisen vaikutusvallan kasvua. Maailman Sosiaalifoorumi-liike, monenkeskiseen investointisopimukseen kohdistunut vastarintaliike ja kulutusboikotit ovat hyviä esimerkkejä globalisaatiokriittisistä toimista, jotka saivat maailmanlaajuisia mittasuhteita.

Suhtaudun itse globalisaatioon kriittisen myönteisesti. Avoin maailmantalous on hyvä vastalääke poliittiselle itsevaltaisuuudelle ja eristäytyneisyydelle. Globalisaation demokratialle ja hyvinvointiyhteiskunnalle luomaa uhkaa liioitellaan. Globalisaation kielteisten vaikutusten (joista joudumme karsimaan hallitsemattoman talouskasvun seurauksena) – kuten finanssijärjestelmän epävarmuuden, eriarvoisuuden kasvun ja ympäristöuhkien – ratkomiseen tarvitaan kuitenkin kaikkia voimavaroja. Tässä työssä syntymässä olevalla globaalilla kansalaisyhteiskunnalla, sen kaikilla tasoilla ja verkostoissa, on parhaimmillaan hyvä ja ratkaisukeskeinen rooli. Tulevina vuosina onkin välttämätöntä, että osaamme entistä enemmän – eri politiikan osa-alueilla – löytää niitä yhteisen ongelmanratkaisun tapoja ja malleja, joilla eri toimijat, hallituksista yrityksiin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoihin, voivat osallistua globaaliin ongelmanratkaisuun.

Tämän prosessin kautta synnyttämme myös uudentyyppistä yhteiskunnallista, sosiaalista pääomaa, jonka myönteisiä ja hyödynnettäviä vaikutuksia emme edes osaa vielä ennustaa. Se luo parhaimmillaan kuitenkin pohjaa vuorovaikutukselle ja vastavuoroisuudella, jotka ovat globalisaation myönteisiä piirteitä. Kun vuorovaikutus ja vastavuoroisuus saadaan valjastettua yhteisesti valittujen tavoitteiden aikaansaamiseksi voi muutos parempaan tapahtua.